

Wasiuta, Sebastian

"Acta Humana. Poszukiwania Humanistyczne", 1, 2010 : [recenzja]

Etnolingwistyka 23, 302-303

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tolstaja S. M., *Semantičeskie kategorii jęzika kul'tury. Očerki po slavjanskoj etnolingvistike*, Moskwa: URSS, 2010, 367 s.

Książka, treściowo i metodologicznie związana z moskiewskim słownikiem *Slavjanskie drevnosti*, zawiera prace poświęcone różnym aspektom tradycyjnej słowiańskiej kultury duchowej. W rozdziale pierwszym rozpatrywane są ogólne kwestie związane z językiem i kulturą, ich wzajemne relacje i odniesienia, przystawalność pojęć i metod lingwistycznych do badania i opisu zjawisk kultury, możliwości strukturalnego, semantycznego i areałowego badania ludowych obrzędów, wierzeń, folkloru, mitologii, a także różnic między językiem werbalnym i językiem kultury. Rozdział drugi dotyczy przedmiotowego kodu kultury („symbolicznego języka rzeczy”), w tym znakowych funkcji odzieży, pożywienia, przedmiotów bytowych (miotły, lustra) i ich kulturowej semantyki. W rozdziale trzecim mowa o mitologii i magii oraz aksjologii czasu (rocznego, sezonowego, tygodniowego, dobowego), o świętach chrześcijańskich w kalendarzu ludowym i personifikacji świąt. W rozdziale czwartym przedmiotem analiz są liczby, ich symbolika, rytualne funkcje oraz rola modeli liczbowych w tekstach folkloru. Rozdział piaty, ostatni, zawiera artykuły ujawniające mitologiczną naturę i magiczne mechanizmy niektórych słowiańskich rytuałów i obyczajów (m.in. kwestie takie, jak: ochrona dzieci przed śmiercią, magiczne sposoby rozpoznawania wiedźmy czy magia oszustwa i cudu). W książce wykorzystywany jest materiał językowy, etnograficzny i folklorystyczny z wszystkich tradycji słowiańskich.

SNB

Uzenjova E. S., *Bołgarskaja svad'ba: etnolingvističeskoje issledovanie*, Moskwa: Izdatel'stvo „Indrik”, 2010, 279 s.

Monografia poświęcona została analizie semantyki i terminologii bułgarskiego obrzędu weselnego. Autorka postawiła sobie za cel opis kulturowych funkcji leksyki weselnej, jej semantycznych związków z podstawowymi motywami obrzędu weselnego, zbadanie mechanizmów tworzenia symbolicznych znaczeń terminów. W książce fakty językowe rozpatrywane są w szerokim kontekście kulturowym, publikowane są mapy etnolingwistyczne, ilustrujące areałowe rozprzestrzenienie różnych rytuałów weselnych, postaci i przedmiotów. We wprowadzeniu omówione zostały kwestie badań bułgarskiego obrzędu weselnego, terminologia obrzędowa, ogólna charakterystyka obrzędu weselnego, tj. jego składnia i pragmatyka, ogólna semantyka oraz charakterystyka obszarowa. Rozdział pierwszy przynosi opis kodu postaciowego i jego terminologii, w tym system rang weselnych, terminologię, sposoby nominacji, zastępniki, cechy motywacyjne, geografie terminów. W rozdziale drugim scharakteryzowano kod przedmiotowy (np. chleb, różgę weselną). Bogato omawiany jest zwłaszcza chleb jako jeden z ważniejszych elementów kodu przedmiotowego (w szczególności etapy obrzędu weselnego znaczone przygotowaniem chleba, jego funkcjami) oraz terminologia związana z chlebem obrzędowym itp. W części trzeciej skupiono uwagę na opisie kodu akcjonalnego i jego terminologii, na czynnościach obrzędowych i ich terminologii. Ważną partią w pracy są także relacje bułgarskich terminów z innymi słowiańskimi tradycjami oraz geografia terminów.

SNB

„Acta Humana. Poszukiwania humanistyczne” 1, red. naczelna Barbara Tatar, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2010, 203 s.

W 2010 roku w Lublinie ukazał się pierwszy numer czasopisma wydawanego przez Koło Doktorantów Wydziału Humanistycznego UMCS pod tytułem „Acta Humana”. Redakcja dąży do stworzenia forum, na którym wypowiadać będą się zarówno doktoranci wkraczający w świat

naukowej dyskusji, jak i doświadczeni naukowcy. Tom otwierają artykuły Bogdana Walczaka (*Dwa poziomy normy jako językowy odpowiednik kultury wysokiej i popularnej*) oraz Dariusza Trzeźniowskiego (*Femme fatale w tekstach Jerzego Żuławskiego*). Wszystkie teksty łączy temat człowieka jako istoty społecznej, ukazanej z perspektywy literackiej (Żuławski, Przybyszewski, Witkacy, Reymont, Mansfield, James, Prus), propagandowej, logopedycznej i historycznej. Numer dopełniają recenzje książek oraz informacje o wydarzeniach naukowych.

AK

„Conversatoria Linguistica. Międzynarodowy Rocznik Naukowy” 3 (2009), red. naczelny Krystyna Wojtczuk, Siedlce: Instytut Filologii Polskiej Akademii Podlaskiej, 2010, 171 s.

Trzeci tom czasopisma wydawanego przez językoznawców z Akademii Podlaskiej w Siedlcach rozpoczyna artykuł Bartłomieja Cieśli, podejmujący problem polisemii jako źródła dowcipu językowego w czasopiśmie „Wolne Żarty”. Twórcy łódzkiego tygodnika, wychodzącego w latach 1919–1939, najchętniej korzystali właśnie ze zjawiska polisemii w konstruowaniu żartów słownych (opartych na znaczeniach nominatywnych wyrazów, w dowcipach kontekstowych i w dowcipach wykorzystujących wieloznaczność zdań). W kolejnej rozprawie Tomasz Chodowiec przeanalizował podstawowe strategie werbalne stosowane w blogach, tj. kreowanie wirtualnego wizerunku autora za pomocą błoginu (mutacja pseudonimu), manipulowanie tożsamością, różne chwytły genologiczne w obrębie tzw. *notek*, swobodną autokreację za pomocą elementów graficznych.

Językowe wykładniki pojęć abstrakcyjnych *szczęście i miłość* w mowie dzieci sześcioletnich są tematem artykułu Joanny Kuć. Wyjaśnianie znaczenia wyrazów przez studentów z uszkodzonym słuchem stało się przedmiotem analizy Aliny Maciejewskiej i Aldony Kocyły. Badaczki skupiły się na sposobach definiowania wyrazów, strukturze definicji oraz profilowaniu i kategoryzacji. Opisem gwarowego słownictwa i frazeologii dotyczącej Bożego Ciała w dwudziestu miejscowościach z okolic Łodzi zajęła się Zdzisława Staszewska.

W omawianym tomie dwa artykuły dotyczą zagadnień onomastycznych. Typy słowotwórcze nazwisk odapelatywnych na podstawie zapisów w sławatyckich księgach metrykalnych z lat 1915–1921 scharakteryzowała Aneta Mitura (jako aneks zamieszczono słownik analizowanych nazwisk). Nazwy obce firm i towarów to temat szkicu Marty Ułańskiej, w którym poruszone zostały problemy ortograficzne, interpunkcyjne, wymawianiowe, fleksyjne oraz semantyczne.

Wykrzyknikami jako symptomami oralności w języku polskich internautów zajęła się Krystyna Wojtczuk. Wysoka częstość wykrzykników we wpisach na forach internetowych zbliża ten typ tekstu do języka mówionego. W zapisie internetowym wykrzykniki otrzymują zmodyfikowany kształt graficzny. Autorka rozprawy stwierdziła, że wykorzystuje się kilka sposobów zwiększenia ich funkcji ekspresywnej: technikę re- i multiplikacji, stylizację na wymowę angielską, cytowanie wykrzykników angielskich, labializację samogłoski *o*, indywidualne wykorzystywanie wielkich i małych liter, paralelne pod względem funkcji wykorzystanie wykrzykników i emotikonów.

Oprócz studiów i rozpraw tom zawiera recenzje i omówienia, a także kronikę, w której zamieszczono wspomnienia o Profesor Bożenie Wierzchowskiej (1923–1980) oraz o Profesorze Józefie Wierzchowskim (1927–1999).

UMB